

TO 17.9. KLO 14:00 ROIHUVUOREN KIRKKO  
MA 21.9. KLO 19:00 KANNELMÄEN KIRKKO

## Franz Shubert:

# Oktetto F-duuri D.803 (1824)

Adagio – Allegro – Più allegro

Adagio

Scherzo. Allegro vivace

Andante – Un poco più mosso – Più lento

Menuetto. Allegretto

Andante molto – Allegro – Andante molto – Allegro molto

### PEKKA KAUPPINEN

viulu

### EVA BALLAZ

viulu

### LOTTA POIJÄRVI

alttoviulu

### LAURI KANKKUNEN

sello

### ADRIAN RIGOPULOS

kontrabasso

### OSMO LINKOLA

klarineti

### MIKKO-PEKKA SVALA

fagotti

### VILLE HIILIVIRTA

käyrätorvi

Franz Schubertin oktetto klarinettille, fagotille, käyrätorvelle ja jousikvintetille kuuluu muutamien muiden laajojen kamarimusiikkiteosten lailla säveltäjän myöhäisempään tuotantoon. Säveltäjä oli turhautunut kirjoitettuaan 'turhan päiten pari oopperaa' eikä hänen leipälajinsa, yksinlaulut, tuntunut sekään saavaan sävelsuunta enää kunnolla syttymään. Schubert oli oktetton säveltämisen aikoihin vielä reilusti alle kolmenkymmenen ikäinen, mutta tunsikin hänet myöhemmin vievän vakavan sairauden vahvistelevan otettaan.

Okteton tilasi kreivi Ferdinand Troyer, taitava – tai vähintäänkin sangen kunnianhimoinen – amatööriklarinetisti, joka työskenteli arkkiherttua Rudolfin hovissa. Okteton kummina oli Ludwig van Beethovenin suosituksi tullut septetto. Troyer tunsikin septeton hyvin; olihan Beethoven hänen työnantajansa vakiovieraita, tämän ystävä, pianonsoiton ja sävellyksen opettaja ja omistanut useita teoksiaan Rudolfille kiitoksena tältä saamastaan tuesta.

Schubertin mieli oli ollut toistuvasti matalapaineinen: "Iltaisin kun käyn nukkumaan, toivon etten aamulla enää heräisi, mutta jokainen aamu jälleen uudestaan avaa edellisen päivän haavat." Oktetossa melankolisuus ei kuitenkaan ole millään tapaa hallitseva tunnelma. Troyerin tilaus saa Schubertin mielen virkoamaan ja teos valmistuu vauhdilla. Schubertin ystävä Moritz von Schwind kertoo oktetton sävellystyön aikoihin: "Pistäydyn tervehtimään ystävääni. Hän tuskin kohottaa katsettaan, tervehtii ja kysyy kuinka voin. En tiedä kuuleeko hän vastaustani. Entäpä itse, kysyn – hyvin, hän vastaa, ilman että kynä on hetkeksikään noussut nuottipaperista. Ymmärrän poistua häiritsemästä."

Schubert epäilemättä toivoi oktetton saavuttavan samankaltaista laajempaa suosiota kuin suuresti ihailmansa vanhemman kollegan septetto. Rakenteensa, sävellajisuhteidensa ja kokoonpanonsa puolesta teos jäljittelee esikuvaansa, mutta Schubert lisäsi esittäjiin vielä toisen viulun. Teoksen

ensiesityksessä oli samoja muusikoita jotka olivat aiemmin kantaesittäneet Beethovenin sisarteoksen.

Oktetto mukailee perinteistä moniosaista serenadia; sen ääriosat ovat hitaan johdannon alustamia allegroja, sen kahdessa menuetissa säveltäjä luo kontrastin perinteisen hovimenuetin ja vilkkaan scherzon välillä, hitaan osan eteerisen teeman esittelee teoksen tilannut klarinetisti ja pakollisessa variaatio-osassa kuullaan asianmukaista instrumentaalista ilotulitusta. Teoksen tärkeimmät motiivit esitellään heti sen toisessa tahdissa. Näistä eritoten pisteellinen rytmi on koko teoksen läpi sen musiikillista polttoainetta. Schubert hyödyntää oktetossa omia aikaisempia teemojaan, mutta epäselvää on kuinka tietoisia nämä lainat ovat. Schubertilla on laaja tyyllisesti yhtenäinen tuotanto ja hän oli tunnettu siitä, ettei hän välttämättä itse muistanut kaikkia aiempia sävellyksiään.

"Upeaa musiikkia – kuka tämän on säveltänyt?"

Kun Schubert työskenteli oktettonsa parissa, syväälle wieniläiseen kulttuurielämään etabloitunut Beethovenin valmisteli jo yhdeksännnen sinfoniansa kantaesitystä. Siitä, tapasivatko nämä kaksi säveltäjää itse asiassa koskaan, liikkuu erilaisia väittämiä. Kumpikin asui kyllä Wienissä, mutta ikänsä ja asemansa puolesta he kuuluivat eri seurapiireihin. Kerrotaan mm. Schubertin nähneen idolinsa eräässä wieniläisessä kahvilassa, mutta tarinan mukaan hänen rohkeutensa ei olisi riittänyt hakeutua esikuvansa pakeille. Beethovenin ollessa kuolinvuoteellaan, hänelle esiteltiin eräitä Schubertin sävellyksiä eikä Beethoven pidätellyt ihastustaan: "Näissä sävelissä on jumalallinen kipinä!" Schubert kuitenkin todistettavasti oli soihdunkantajana Beethovenin hautajaisissa. Schubertin oma kuolema koitti vain reilua vuotta myöhemmin ja omalla kuolinvuoteellaan hän esitti toiveen tulla haudatuksi idolinsa viereen; asian voi itse kukin käydä varmistamassa Wienin keskushautausmaalla.

*Erkki Suomalainen*